

'Je zou er bijna opgewekt van kunnen worden....'

Communitybuilding en verbindend werken in wooncomplex 'De Koornhorst', Amsterdam Zuidoost

De Koornhorst is een flatgebouw in Amsterdam Zuidoost met ruim 360 sociale huurappartementen. Er wonen 55-plussers uit alle windstreken. In het voorjaar van 2014 liepen wij er zes weken lang in en uit. We spraken met bewoners en teamleden, maakten ruimte voor mensen met ideeën, ondersteunden hen bij het nemen van initiatief en bij het voelen van eigenaarschap bij de veranderingen die zij wensten. Voor ons was het geen aanpak of project, maar de start van iets nieuws. Van Amstelring kregen we de ruimte. Om goed-gemutst, nieuwsgierig en respectvol te verkennen welke bijzondere mensen op deze plek wonen.

Om te snijden

Jarenlange problemen rondom veiligheid en leefbaarheid in het gebouw, maar ook 'achterstallig onderhoud' in de sociale sfeer, maakten dat eind 2013 de bestaande dienstverlening van Amstelring in de Koornhorst drastisch wijzigde. Sindsdien is er geen 24-uur bemenste receptie meer, de voordeuren van het gebouw zijn dicht, bezoekers kunnen alleen naar binnen door aan te bellen bij individuele bewoners. Een mobiel team van woonbegeleiders bezoekt bewoners thuis om te helpen bij individuele problemen en het organiseren van activiteiten. 's Nachts surveilleert een particuliere beveiligingsdienst in en rondom de Koornhorst. Deze veranderingen betekenden niet automatisch dat de onderlinge verhoudingen en de sfeer in het gebouw verbeterd waren en mensen zich meer thuis voelden. Sterker nog: eind 2013 was de sfeer om te snijden. De woonbegeleiders zochten naar manieren om het vertrouwen van bewoners te winnen en ze te helpen de onderlinge verhoudingen te verbeteren. Samen met hen gingen we daar begin februari 2014 mee aan de slag onder het motto 'Thuis in de Koornhorst'. Door organisch te werken, kleine stappen te zetten, te focussen op de kracht, passies en verlangens van en onderlinge verbanden tussen bewoners. En vooral door te werken aan een sfeer die bijdraagt aan meer gezamenlijkheid.

Ontmoetingen op ongewone plekken

We organiseerden zeven mobiele terras-café's. Niet in de centrale recreatiezaal, maar op plekken waar mensen op weg naar huis langskomen. Daardoor werden het toevallige ontmoetingen en kwamen we ook in gesprek met mensen die 'nooit van hun leven' een voet in de recreatiezaal zouden zetten of naar zo'n gesprek zouden gaan. We vroegen naar ideeën, maakten foto's en nodigden uit om levensmotto's te delen. Die hingen we in de centrale hal op, naast de aankondigingen van de eerste activiteiten die door het mobiele terras op gang werden gebracht.

Voorbijgangers verbaasden zich over de glimlachende gezichten op de foto's en raakten met elkaar in gesprek over bepaalde levensmotto's, foto's en ideeën. "Al die foto's met levensmotto's, het zet je aan te nadenken." (een bewoner).

Elk idee kreeg direct een plek aan de muur, deze inspiratie-wand werd bij elk terrasgesprek groter en drukker. Binnen drie weken na de gesprekken waren er 20 ideeën in uitvoering. Zoals de Rollende Doorzetters met hun trainingswandelingen voor de rollatorloop in het Olympisch stadion, het clubje bewoners dat een praatbank wilde maken en bak- en kookmiddagen samen met een kok van 'Bijzonder Thuis Afgehaald'. De teamleden merkten al snel dat de sfeer veranderde, minder grimmig werd. Met een ideeëndiner sloten we de startfase af én maakten we een begin met het 'gewoon maken' van alles wat op gang was gebracht. Het diner werd een prachtig feest met op het eind een hartverwarmende oproep van een bewoonster, mevrouw Eleonora: "Union tu hasi forza" (samenhorigheid creëert kracht).

Het vuurtje brandend houden

Samen met het woonbegeleidingsteam verkenden we ondersteuning en acties die gericht zijn op community-ondersteuning en verbindend werken. In vier teamsessies legden we daarvoor samen een eerste basis, waarop het nieuwe team verder kon bouwen. We gaven handreikingen voor het werken aan gemeenschapszin en dachten samen na over hoe de Koornhorst er in 2015 uitzag. Daardoor ontstond er een gezamenlijk beeld en commitment. De teamleden vertelden over zichzelf, hun talenten en hobby's. Het benoemen ervan maakte het hen makkelijker om deze talenten in te zetten in werksituaties en zich als mens – in plaats van 'professional' – te verbinden in het team en met bewoners. Welke begeleidingsstijl past daarbij? Als je niet vanuit een activiteit redeneert, maar vanuit de betekenis van de activiteit als middel om een gemeenschap te stimuleren of te versterken, dan wordt activiteitenbegeleiding communityondersteuning. Aan de hand van hun praktijk reflecteerden we met de teamleden wat hun rol als communityondersteuners in de verschillende stadia van gemeenschapsvorming inhield. Uiteindelijk sloten we de teamondersteuning af met de vraag hoe de nieuwe doe-energie en verbanden bestendig konden worden en de kringen groter worden gemaakt. De teamleden kregen van ons houtblokken mee waarop ze schreven hoe ze het vuurtje brandend wilden houden. Ze maakten werk van vruchtbare ideeën en ondersteunden de nieuwe initiatiefgroepen bij het vormgeven van hun ideeën.

Doe-energie is besmettelijk

Iedereen is het erover eens: 'Thuis in de Koornhorst' was de vonk voor een positievere sfeer, voor nieuwe verbindingen en andere omgangsvormen. We hebben de kracht en samenredzaamheid van bewoners gezien en ook wat ze aan onderlinge aandacht en zorg voor elkaar over hebben. De verbinders, steunpilaren en actieven hebben een podium gekregen. De vonk sloeg ook al snel over naar andere partijen zoals het stadsdeel en de woningbouwcorporatie. Zo werd de ingezette verandering vanuit verschillende invalshoeken versneld. Rochdale knapte de gezamenlijke ruimten en leegstaande woningen op en betrok woonbegeleiders en bewoners bij het ontvangen van aspirant-bewoners. Ook in de buurt van de Koornhorst bleef de verandering van sfeer niet onopgemerkt: bewoners uit de naburige Kantershof voelden zich op hun gemak bij het ideeëndiner en doen nu mee met verschillende activiteiten. 'Thuis in de Koornhorst' heeft dus veel losgemaakt. Vrolijkheid, warmte, doe-energie, gesprekken, ideeën, dromen. Maar ook verdriet, woede, oude grieven en oud zeer. Niet iedereen kan met elkaar door één deur, niet iedereen is het eens met gemaakte keuzes en nieuw ontstane verhoudingen. Ook dat hoort bij gemeenschapsontwikkeling: het oude waarderen en een plek geven, zonder dat het nieuwe belemmerd wordt. Ruimte bieden voor tegengeluiden en tegenkrachten. En het besef dat sommige dingen niet opgelost worden. Zolang het uitgangspunt maar overeind blijft dat het om een beweging gaat, om verandering, waar een plek is voor iedereen, waar iedereen welkom is.

Geen interventie maar een gewone manier van werken

Wat maakte dat 'het' werkte? En hoe kunnen de nieuwe verbindingen, het voorzichtige vertrouwen over en weer en de eerste sporen van gemeenschapsvorming verstevigd worden? Allereerst: wat deden we niet? We stelden geen hulpvragen, benoemden geen doelgroepen en deden niet aan probleeminventarisaties. Er waren geen criteria voor onze ontmoetingen met bewoners, geen vragenlijsten of communicatieplan. We zochten mensen die iets wilden en maakten die kring groter. We deden wat nodig was, maakten meer werk van dat wat bleek te werken en legden nieuwe ongewone verbindingen die een vervolg kregen, meestal door bewoners zelf.

Onze focus en acties stoelden op principes van verbindend werken en communitybuilding:

- persoonlijk maken: contact leggen met wezenlijke aandacht en oprechte interesse, op basis van gelijkwaardigheid;
- werken vanuit vertrouwen, optimisme en positiviteit: gelegenheid bieden om met eigen ideeën aan de slag te gaan en ergens naar toe te werken; enthousiast, vrolijk en met humor;
- veranderen door te doen en kleine stappen zetten: in actie komen en werkenderwijs ervaren wat wel en wat niet werkt;
- de verbinders en doeners zichtbaar maken: hen waarderen en een podium bieden, zodat anderen zich uitgenodigd voelen om aan te sluiten;
- directe follow up als brandstof voor het positieve: realiseren wat op de korte termijn kan;
- aandacht hebben voor alle schakels: fysiek, sociaal, emotioneel, systemisch. En ook tussen uitvoering en management/bestuur, tussen professionals en bewoners, tussen binnen en buiten.
- handelingsvrijheid en andere versnellers: ruimte om te laten ontstaan wat zich aandient én een opdrachtgever en team die meeverten en zelf voor versnelling zorgen.

Hoe verder?

We hebben samen met het team en bewoners veel voor elkaar gekregen. Onze inzet was gedeeltelijk in opdracht en gedeeltelijk als sociale ondernemers vanuit passies. Het begin is er, maar het is fragiel. Worden de aangewakkerde krachten in stand gehouden?

Voor zorgverleners, corporaties en gemeenten kan het interessant zijn om te weten welke effecten deze vorm van werken en communitybuilding heeft op de gezondheid, de zorgbehoefte, het beroep op hulpverlening, de sociale veiligheid en leefbaarheid, het welzijn en geluk van bewoners. Wij willen dat graag samen met onderzoekers in de Koornhorst en op andere, vergelijkbare plekken nader onderzoeken. Zo'n onderzoek zou niet hinderlijk, maar juist bevorderlijk moeten zijn voor gemeenschapsvorming en daar zelfs weer een volgende slinger aan kunnen geven. Een volgende stap, waarmee communitybuilding en verbindend werken wellicht een basis kunnen worden voor zorgverlening en gebiedsgericht werken nieuwe stijl.

Irma Vroegop
Ik volg je
www.ikvolgje.nl

Birgit Oelkers
Plan & Aanpak
www.planenaanpak.nl

Dit artikel is een verkorte versie van ons verhaal over communitybuilding in de Koornhorst.

Dat verhaal met veel praktijkvoorbeelden vind je op onze sites.